Bialystok, den 24. Mai 1942
Nr 9

NEUER WEG
Weissruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok

PREIS 20 Pf.
Цана 20 фнг.

НОВАЯ ДАРОГА

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Verlag: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437 — Bankkonto Stadtsparkasse 700. Anzeigenpreise: Z. Z. ist die Preisliste 1 gültig.

Беласток
24-га мая 1942.

Адрас Рэдакцыі: Sturmverlag G. m. b. H. Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437— Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700
Цана абвестак паводле лісты цэнаў 1.

БОЛЬШ АКТЫЎНАСЬЦІ!

Для некаторых можа здавацца дзіўным тсй зацяты антаганізм, які пануе паміж беларусамі й палякамі ў Беластоцкай Акрузе дый наагул. Для нас, Беларусаў, і тых, хто знае добра нашу гісторыю, антаганізм гэты зусім зразумелы.

Мы ня будзем тут шырока спыняцца на тых гістарычных ашуканствах, якімі Польшча ў мінуўшчыне хацела пашырыць сваё панаваньне ў Беларусі. Даволі сказаць, што яны праводзіліся самымі тонкімі мэтадамі, на якія толькі былі здольны фальшывыя яе палітыкі й дзеячы. Рознымі спосабамі яны стараліся апалячыць у мінуўшчыне нашыя вышэйшыя клясы й народ. Гэта ім доўга не ўдавалася і яны атрымлівалі належны адпор. Але яны ўсё-ж не пакідалі сваёй работы. І, у канцы канцоў, гэтае змаганьне скончылася тым, што нашыя вышэйшыя клясы перайшлі ў варожы лягер, і беларускі народ астаўся без сваіх кіруючых вярхоў. Польшча, як вядома, дзякуючы бязглуздай палітыцы была падзелена, і Беларусь апынулася пад панаваньнем Расеі. Але польскі імпэрыялізм ня зрокся сваіх прэтэнсіяў да яе. І калі пасьля першай сусьветнай вайны Вэрсальскімі міратворцамі была створана Польшча, яна захапіла й частку Беларусі. Гэтая Польшча, этнаграфічныя межы якой ня шмат выходзяць па-за Мазовшэ, не бяручы пад увагу свой пстракаты нацыянальны склад, захацела цяпер зрабіцца «мацарствовай» дзяржавай. Дзеля гэтага яна павяла жорсткую расправу з усімі т.з. нацыянальнымі меншасьцямі, якія тварылі ў ёй да 50 працэнтаў. Гісторыя нічога не навучыла польскіх заправілаў і яны пастарынцы вялі тую-ж палітыку, што й іх колішнія продкі. Больш таго, яны нават іх перавысілі ў шмат чым, бо калі тыя ўсе-ж праводзілі палянізацыю пад рознымі відамі, то новыя польскія «палітычныя мужы» рабілі гэта беспасрэдна і нават ня стыдаліся ламаць векавыя традыцыі праваслаўнай царквы, ствараючы паняцьце праваслаўнага паляка! Беларусам не давалі ніякіх магчымасьцяў для нацыянальнага жыцьця, усе дамаганьні беларусаў у справе роднай школы былі надарэмныя, прэса была ў цісках польскае цэнзуры й прасьледавалася, урэшце, усе ператрываўшыя беларускія інстытуцыі й установы былі закрыты, актыўных беларусаў арыштоўвалі або ссылалі ў глухую Польшчу ці ў канцэнтрацыйныя лягеры. Каб лягчэй праводзіць змаганьне з беларусамі й насаджваць польскасьць, у Беларусь насылаліся з карэнных польскіх земляў, а таксама асабліва з Пазнаншчыны й Галіцыі войты, вучыцялі, паліцыя, духавенства, вайсковыя асаднікі і г. д. Пераважна гэта быў адборны элемэнт. Вядома, што, нпр., у паліцыі ў нас часта былі людзі, якія ў сваёй бацькаўшчыне не мелі куды прыткнуцца або мусілі-б ісьці ў турму. Тут, на так званых «Крэсах Всходніх», яны знаходзілі сабе поле дзеяньня! І ўсё-ж усе іх высілкі не давалі належных рэзультатаў. Найбольш скуткоўна праводзіў палянізацыю касьцёл і школы ў гарадох. Але наагул, а перадусім на правінцыі, спробы палянізацыі адбіваліся, як гарох аб сьценку.

«Мацарствовай» Польшчы гэтак і не ўдалося зрабіць. Гэтая многанацыянальная дзяржава на гліняных нагах пры першай гістарычнай буры вельмі хутка распалася. Пасьля паўтарагадовага бальшавіцкага панаваньня беларусы апынуліся пад аховай Вялікай Нямеччыны, ад якой заўсёды яны спадзяваліся зразуменьня й падтрыманьня сваіх нацыянальных імкненьняў і глядзелі на яе, як на сваю вызваліцельку. Беларусы свабодна ўздыхнулі. Здавалася-б, што цяпер беларусы пазбавяцца апскі польскіх «дабрадзеяў», якія больш дваццаці гадоў мучылі заходніх беларусаў. Але і цяпер яшчэ вельмі часта спатыкаемся мы з тым-жа старым «польскім» духам з боку паасобных солтысаў, войтаў, паліцыі й чыноўніцтва, якія настроены варожа супроць беларусаў. Гэтыя паны з-прад 1939 году, заняўшы тыя ці іншыя становішчы ў адміністрацыі, забываюцца, відаць, чый яны цяпер ядуць хлеб і выабражаюць сябе ў старой ролі. Прыкладаў такіх адносінаў можна знайсьці вельмі шмат. Там, дзе беларусы актыўныя, гэтыя адносіны вельмі хутка выпраўляюцца і знаходзяць справядлівае вырашэньне з боку нямецкіх уладаў. Але не заўсёды мы праяўляем належную актыўнасьць. І гэтым у сапраўднасьці трэба вытлумачыць той факт, што нават там, дзе жыве амаль 100 працэнтаў беларусаў, часта пасрэднічае паміж нямецкай уладай і насельніцтвам польскі чыноўнік. Польскія ўрадоўцы, бязумоўна, маюць за сабой школу адміністрацыі, вось чаму гэты элемэнт і ўтрымаўся яшчэ шмат дзе. Трэба сказаць праўду, што мы маем мала людзей, якія добра валадаюць нямецкай мовай, што ў сучасны мамэнт нават з практычнага гледзішча зьяўляецца неабходным варункам. Мы, ясна, ня можам у гэтым зраўняцца з польскім элемэнтам, які выхоўваўся ў сваёй дзяржаве больш 20 гадоў. Але мы ведаем добра адно — у нас ёсьць добрая воля, ахвота да працы й ня так ужо мала інтэлігэнцыі. Хоць часта польскія шавіністы й стараюцца яе «сплавіць», але гэта ім ня ўдасца. Трэба брацца за працу, трэба праяўляць больш актыўнасьці, умець рэагаваць на зьмяняючыеся ўмовы сучаснага жыцьця, а нашай інтэлігэнцыі як найхутчэй апанаваць нямецкую мову, якая ня толькі дасьць нам шырокія магчымасьці працы на карысьць Нямеччыны й Свайго Народу, але адкрые нам доступ да непасрэднага сутыку з заходня-эўрапэйскай культурай. Тады мы зможам з пэўнасьцю абараніцца ад польскай правакацыі і даць ёй належны адпор. Тады прыдзе час, калі мы самі бяз чужых пасрэднікаў будзем памагаць нямецкай уладзе паразумевацца з нашым насельніцтвам і вырашаць супольныя спрвы. Нямецкая ўлада пойдзе нам заўсёды толькі на сустрэчу. Але гэта будзе толькі тады, калі мы будзем больш актыўныя й будзем працаваць, закасаўшы, як кажуць, рукавы.

Больш актыўнасьці!

Танкавы бой каля Харкава

Англія страціла 52 самалёты

Найвышэйшае Камандаваньне Арміі паведамляе:

На паўвостраве **Керч** рэштні разьбітага ворага, ня гледзячы на роспачную абарону, чакае няўхільнае зьнішчэньне. У абшары **Харкава** нашыя **контратакі** прывялі ў выніку да танкавага бою, у ходзе якога было зьбіта 56 варожых танкаў. Далейшыя 54 савецкія танкі ў выніку паветраных атакаў былі выведзены з строю. На адрэзку **Ільменскага возера** эскадры баёвых самалётаў нанесьлі зьніштажаючыя ўдары вайсковым памяшчэньням і заспасабляючым тылавым калёнам ворага. У **Ляплядыі** ў наступленьні здабыта далейшая тэрыторыя. **Вэнгерскія войскі** ў тылавым абшары разьбілі ў некалькідзённых баёх варожую групу, якая складалася з бальшавіцкіх бандаў.

У марскім абшары каля **Мурманска** лятунства асягнула мэтныя пападаньні ў вялікія транспартныя караблі. Над **Мальтай** зьбіта пяць брытанскіх самалётаў.

Як было падана ў **Надзвычайным Камунікаце**, нямецкія падводныя лодкі затапілі на ўсходнім узьбярэжжы Паўночнай Амэрыкі, у Караібскім моры й перад утокам Міссісіпі 17 гандлёвых караблёў разам у 105,000 БРТ. Два наступныя караблі былі цяжка пашкоджаны трапленымі тарпэдамі.

На **ангельскім паўдзённым узьбярэжжы** лёгкія самалёты бамбардавалі скуткоўна партовыя раёны Фолькстону і Гастынгсу. Перад гальляндзкім узьбярэжжам міналоўныя й старажавыя судны ў барацьбе з брытанскімі хуткабежнымі лодкамі пашкодзілі варожую лодку артылерыяй.

На **ўзьбярэжжы каналу** нямецкія гончыя самалёты зьбілі 15 брытанскіх самалётаў бяз уласных стратаў. У Паўночным моры моцныя брытанскія лятунскія сілы заатакавалі безпасьпяхова крэйсар «**Прынц Эўгэн**». Яны былі адбіты з цяжкімі стратамі. Крэйсар і яго суправаджаўшыя караблі зьбілі сем, а ганчакі й проціпятунская артылерыя 22 атакуючыя бамбардыроўшчыкі, так што вораг у гэтай спробе нападу страціў звыш паловы эскадры.

Тры брытанскія бамбардыроўшчыкі былі зьбіты над **нямецкай затокай**, пяць над заходняй часткай Балтыцкага мора. Гэтым самым брытанскае лятунства страціла за ўчарашні дзень і мінулую ноч у часе сваіх спробаў нападу на нямецкія ваенна-марскія сілы на акупаваным абшары й у часе налётаў на нямецкае ўзьбярэжжа разам **52 самалёты**. У гэтых баёх згінулі толькі тры ўласныя гончыя самалёты. Экіпажы іх выратаваны.

У посьпехах нямецкіх падводных лодак перад Амэрыкай асабліва вызначылася лодка карвэтнага капітана Шахта. Обэрвахмайстар **Мюльлер** з аддзелу штурмовых стралкоў зьбіў 17-га мая адзінаццаць варожых танкаў.

ВАЙНА

Грозная, зьніштажальная афэнзыва нямецкіх войскаў на паўвостраве Керч. Далейшыя «пераможныя» ўцёкі ангельцаў. Нэрвоза і страх Амэрыкі ад нямецкіх падводных лодак.

»**Адвага, рашучасьць і гатоўнасьць да бою,** вось уласьцівасьці нашага жаўнера, якімі ён далёка перавышае савецкага.. Сьвет хутка пабачыць, што мы гэту зіму не праспалі, а наадварот, зрабілі ўсё неабходнае для аканчальнага зьнішчэньня ворага людзтва — бальшавізму», — так гаварыў **Правадыр** нямецкага народу ў сваёй апошняй прамове. Жыда-плютакратычна-бальшавіцкая прэса старалася прадставіць гэтыя словы Фюрэра як толькі прапаганду, яна ўжо даўно крычала, што нямецкая афэнзыва заламалася, што баёвы дух нямецкага жаўнера зусім упаў, што аліянты ўжо распачалі процінаступ— афэнзыва на ўсіх фронтах. Адным з гэткіх «афэнзыўных плянаў» быў плян бальшавікоў на паўвостраве Керч. Бальшавікі хацелі **адгэтуль** павясьці свае атакі на паўвостраў Крым, каб такім чынам **зайсьці ў тыл і акружыць** нямецка-румынска-італьянскія войскі на **Паўдзённым фронце. Гэты** плян выглядаў **на паперы** зусім добра. Каб зрабіць яго найболей **канкрэтным і рэальным, яны тут ня толькі** збудавалі вялікую колькасьць украпленьняў, ня толькі сканцэнтравалі вялікую колькасьць найлепшага войска, танкаў, гарматаў, гранатамётаў, але й прыцягнулі вялізарную колькасьць аэрапляпаў і змабілізавалі большасьць Чорнаморскага флоту. Здавалася, усё ў парадку, застаецца толькі — маршыраваць наперад. Але вось 8 траўня нямецкае камандаваньне рашыла навучыць гэтыя савецкія горды, што яны маюць маршыраваць не наперад, а — **назад.** Хваля за хваляю нямецкія стрымлічалоўцы пачалі сеяць сьмерць і зьніштажэньне **сярод шэрагаў** ворага. Украпленьні — бункеры пачалі вылятаць у паветра, танкі, аэрапляны, караблі гарэць, гарматы разьлятаюцца ў кускі. За стрымгалоўцамі рушыла пяхота, зьніштажаючы тое, што яшчэ засталося, што яшчэ прабавала ставіць адпор. Тры цэлыя дні прадаўжалася гэтае пекла й скончылася поўнаю перамогаю нямецкага войска. Аб велічыні гэтага бою і аб стратах Саветаў гавораць цыфры, якія ўсьцяж растуць. Гэта — 40.000 палонных, 197 танкаў, 598 гарматаў і 260

(працяг на 2-ой бачыне)

(Працяг з 1-й бачыны).

аэрапляпаў, чатыры караблі зьнішчана, многа меншых — пашкоджана. Вораг у паніцы ўцякае ў напрамку Керчы. Нямецкія войскі ўсьцяж даганяюць яго й наносяць яму далейшыя крывавыя страты. Нямецкае лятунства бязупынна бамбардуе далей Керч і ўцякаючыя караблі.

Ангельска - амэрыканская прэса піша па гэтаму поваду: — сытуацыя на паўвостраве Керч — **няясная (!)**, савецкая— «мы **адвялі** свае войскі, на новыя, раней прыгатаваныя пазыцыі»(?!)

На Данецкім і Паўночным адрэзку фронту вораг намагаўся мацнейшымі сіламі з дапамогаю танкаў наступаць, але ўсюды быў адбіты з вялікімі стратамі ў людзях і матарыяле для ворага. Пры гэтым нямецкія войскі самі правялі некалькі процінаступаў, здабываючы новыя мяйсцовасьці. За адзін толькі дзень было зьбіта 84 савецкія аэраплялы, пры страце 5 уласных.

У Карэліі нямецка - фінскія войскі адбілі ўсе далейшыя атакі ворага з крывавымі для яго стратамі. Толькі на адрэзку Лоўгі ад 24 красавіка да 10 траўня было нарахавана 11.000 забітых!

У Ледавітым акіяне каля Мурманска нямецкае лятунства затапіла некалькі вялікіх варожых караблёў, сярод іх адзін фрахтар у 8.000 тоннаў караблеабыйма, цяжка пашкодзіла шэсьць вялікіх транспартных караблёў, затапіла дзьве падводныя лодкі й зьнішчыла болей як 60 аэрапляпаў, сярод якіх большасьць была гурыкэны.

У часе ад 26 красавіка да 13 траўня Саветы страцілі 748 аэрапляпаў, з якіх было зьнішчана ў паветраных баёх — 540, проціллятунскай артылерыяй — 73, войскам паагул — 76, статак зьнішчаны на зямлі. У гэтым самым часе страчана ўласных аэрапляпаў — 82.

Таксама Нямеччына навялічыла сваю ваенную дзейнасьць і супроць жыда-плютакратычнае

Англіі.

Нямецка-італьянскае лятунства цяжка збамбардавала ангельскія вайсковыя становішчы ў Кірынаіцы, парты — Тобрук, Порт Саід, Александрыю. Адзін амэрыканскі карэспандэнт піша, што на Мальце наймней 80% дамоў ужо зьнішчана, або пашкоджана. На поўдзень ад Крыту нямецкае лятунства заатакавала чатыры ангельскія крэйсары, тры з іх былі затоплены, зьбіты два аэрапляны без ніякіх стратаў з нямецкага боку. Сама ангельская адміраліцыя прызнае, што Англія ад пачатку вайны страціла ўжо 72 крэйсары, з іх — «Якэль» і «Кочінг» у 1690 тоннаў у 1939 годзе выбудаваныя, а «Лівэлі» ў 1920 тоннаў — у 1940 годзе. Яны належалі да клясы «Маланка». Вялізарныя страты таннажу суправаджаюць вялікія страты аэрапляпаў: так ад 1 да 10 траўня Англія страціла 161 аэраплян, з іх 32 было зьбіта ў паўночнай Афрыцы й Міжземным моры. У гэты самы час Нямеччына страціла 42 уласныя аэрапляны. Усе спробы ангельскага лятунства тэрарызаваньня нямецкага мірнага насельніцтва скончыліся няўдачай. У большасьці яно не магло пераляцець канал, разьбітае нямецкімі ганчакамі, мусіла свае бомбы скінуць у мора, або прывезьці назад да дому. Тымчасам нямецкае лятунства з посьпехам збамбардавала ізноў важныя ваенныя ўладжаньні ў паўдзённай і заходняй Англіі. Гэты тыдзень скончыўся новай тыпічнай «перамогай» ангельскага гэнэрала Вавэля ў барацьбе супроць

Японіі.

Такіх бліскучых «перамогаў» Англія занатавала ўжо падчас гэтае вайны некалькі: гэта была «слаўная» Дзюнкірхэн, Нарвэгія, гэта былі Балканы, Крыт. Цяпер прыйшла новая ў — Бурме. Пакінуўшы вялікую колькасьць гарматаў, танкаў, кулямётаў і г. д. японцам, пакінуўшы большасьць амаль двухсоттысячнае арміі забітымі, палоннымі ці раненымі, рэшткі гэтых разьбіткаў гэнэрала Вавэля «бліскуча» ўцяклі ў Індыю, у правінцыю Ассалі. Японцы ўжо й тут увайшлі ў Індыю. Такім чынам, японцы ўжо з паўдня й з поўначы перайшлі граніцы Індыі.

З другога боку Японія занатавала за апошні тыдзень новую вялікую перамогу ў марской бітве ў Каралявым моры каля Новай Гвінэі й Аўстраліі над

Амэрыкай.

Тут распачалася марская бітва 7 траўня. Амэрыка з Англіяй сканцэнтравалі тут вялікую колькасьць найбольшых ваенных караблёў для «наступу» на Японію, асабліва некалькі авіяносцаў для паветраных налётаў на вайскова - прамысловыя цэнтры Японіі. У выніку гэтага бою Амэрыка страціла авіяносец «Саратогу» у 33.000 тоннаў і такі самы вялікі авіяносец «Іоркстоўн», акрамя таго такі самы вялікі баявы карбель «Каліфорнія». Англія страціла тут баявы карабель «Варшпэйт» у 35.000 тоннаў, цяжкі крэйсар «Канбэра» быў вельмі цяжка пашкоджаны, а другі крэйсар быў цяжка пашкоджаны. Акрамя таго быў затоплены адзін зьнішчальнік і цяжка пашкоджаны адзін танкер-цыстэрна ў 20.000 тоннаў. Было зьнішчана разам 98 аэрапляпаў. Японскія страты былі: адзін малы авіяносец (перароблены з нефтовага танкера) і 31 аэраплян.

Каб добра зразумець, якім няшчасьцем для Амэрыкі ёсьць страта двух авіяносцаў, трэба ведаць, што Амэрыка іх мела ўсяго — пяць, гэта значыць, цяпер мае ўжо толькі тры, акрамя таго, прыймаючы пад увагу тое, што Амэрыка ляжыць многа тысяч кілямэтраў ад Японіі, бо амаль усе апорныя пункты на Ціхім акіяне ўжо страціла, — Амэрыка гэтым самым пазбаўляецца магчымасьцяў паветраных налётаў на Японію. Акрамя таго Амэрыка сягоньня вельмі напамінае кухара й ката Ваську з байкі Крылова. Кухар усьцяж гаворыць, а кот Васька слухае ды есьць. Кухар — Рузвэльт маячыць аб вялізарных плянах разбудовы свайго флоту. Ён, бачыце, ужо ў гэтым годзе «выбудаваў» на паперы новых 15, нават 20 лінкораў, а тымчасам нямецка - італьянскія падводныя лодкі «зьядаюць» усё новыя тысячы й мільёны амэрыканска-ангельскага караблеабыйма, бо вось возьмем толькі масавыя цыфры затапленьняў: за апошні тыдзень было два разы затоплена адразу па 21 караблі, г. зн. 42 караблі ў 231.000 тоннаў караблеабыйма, не гаворачы аб тым, што ад 1 да 14 траўня было затоплена караблёў у 375.000 тоннаў; за 4 апошнія месяцы было затоплена караблёў у 2.000.000 тоннаў.

Акрамя таго Амэрыка страціла за студзень і люты 105 танкераў-цыстэрнаў у 854.000 тоннаў. Ад пачатку вайны — ад верасьня 1939 г. да апошняга часу Амэрыка з Англіяй страцілі ўжо танкераў у 3.100.000 тоннаў. Гэта ёсьць агульны танаж цэлага амэрыканскага флоту танкераў. Дык нічога дзіўнага, што амэрыканская прэса б'е трывогу. **Страх і нэрвоза абыймаюць усё амэрыканскае грамадзянства ад нямецка-італьянскіх падводных лодак. Так. трэба сьцьвердзіць, што нямецкае лятунства атакавала паветра, а нямецка-італьянскія падводныя лодкі й японскі флот — мора й акіяны.**

Выдача Эўропы бальшавізму

Страх перад брытанскай ізаляванасьцю. Саветы ў ролі сусьветных паліцэйскіх. Сінклер брэша на ўсё горла. Ён сьніць аб інвазыі. Уэльса палохае крызыс.

Каб адвярнуць увагу Англіі ад прыгнечваючых падзеяў — небясьпечны абарот справаў ў Бурме й катастрофа ў Каралавым моры —ангельскі міністар замежных справаў Антоні Ідэн меў у Эдынбургу прамову, у якой займаўся менш актуальным пытаньнем, як плютакратычна - савецкія саюзьнікі думаюць уладзіць сьвет у выпадку, калі-б яны перамаглі. Хоць яго гутаркі мелі толькі тэарэтычнае значэньне, усё-ж варта загрымацца на іх, бо Ідэн ізноў у іх пацьвярджае намер выдаць Эўропу бальшавізму. Ён сьцьвердзіў:

«Англія, Амэрыка, Савецкая Расея і Кітай пасьля вайны будуць несьці галоўны цяжар у захаваньні міру й галоўную адказнасьць за гаспадарчую адбудову». Саюзьніцкія нацыі павінны быць дастаткова моцнымі, каб стварыць супольную паліцэйскую сілу». Адносна «паліцэйскай сілы», Савецкі Саюз, як відаць, будзе мець найбольшы ўдзел на эўрапэйскім кантынэнце. Аб страшэнных выніках гэтага ангельцы ў засьлепліваючым страху перад паражэньнем ня маюць ніякага паняцьця, бо вынікі гэтыя не абмяжуюцца толькі кантынэнтам. Ідэн далей з звычайнай брахнёй абяцаў, што аб ізаляцыі брытанскай імпэрыі (?) ня можа быць і мовы. У сьвеце пасьля вайны ня будзе мейсца для ізаляцыі, чыста эгаістычнай палітыкі і благога суседзтва, чым ён, як нядаўна і яго кумпан Морыссон, выдатна пацьвярджае ўчыненыя брытанцамі грахі пасьля першай сусьветнай вайны. Калі Брытанія сягоньня за гэта павінна пярпець то гэта, відаць, зьяўляецца яго віной.

Цікава, ці абрадаваў ён гэтымі гутаркамі свайго пана і майстра Чэрчыля. Ясна толькі тое, што цяпер самахвальчыя заяўленьні міністра авіяцыі Сінклера вельмі не на часе. У гэтых заяўленьнях, зробленых у часе прамовы ў Бірмінгаме, ён з усёй пэўнасьцю гаварыў аб «інвазыі на эўрапэйскі кантынэнт», каб падняць апаўшы настрой. Паводле швэдзкіх паведамленьняў, Лёнданскія ваенныя экспэрты думаюць, што яго адкрыцьці аб трохмесячнай падрыхтоўцы таннага нападу на Мадагаскар з яе ганебным значэньнем прадстаўляюць перадусім «пераспэрогу і для безадказнага і нярэальнага дамаганьня стварыць другі фронт».

Цяперашнія чапурныя заяўленьні Сінклера, якімі ён хоча падняць свой асабісты прэстыж, моцна падарваны жорсткай расплатай нямецкага лятунства, сьведчаць, адным словам, што ў Англіі ня ўсё ў найлепшай згодзе. Яго сьмелыя абяцаньні тым больш беспадстаўныя, што яны выплываюць з асноўной памылкі ў Англіі, быццам «сілы нямецкага лятунства аслаблі» і таму вось трэба выкарыстаць гэтую акалічнасьць. Кожная аднаведчая спроба іх скончыцца, аднак, кепска, як і ўсе дасюлешнія спробы.

Менш пацяшаюча гучаць у параўнаньні з гэтай пустой брахнёй гутаркі амэрыканскага віцэ-прэзыдэнта Уэльса ў адной прамове па радыё: «Усе ваякі злучаных нацыяў павінны сабраць усю сваю адвагу. Я перакананы, што лета і восень гэтага году будуць найболын крытычныя». Мы можам толькі пацьвердзіць пану Уэльсу, што ён, як прарок, не расчаруецца.

Аслабленьне Англіі вайной з Вялікай Нямеччынай, ня гледзячы на ўсе запэўненьні ангельскай грамадзкасьці, дае вялікую карысьць для З.Ш.А. У кожным выпадку, яна цяпер выкарыстала нагоду, каб сваю палітыку абароны Панамскага каналу ланцугом базаў давясьці да канца. Англія, аддаўшая ў арэнду важнейшыя ваенна-стратэгічныя пазыцыі на заходня-індыйскіх вастравох, адмовілася ад свайго панаваньня ў гэтым «амэрыканскім сяродземным» моры. Гэтым амэрыканскі імпэрыялізм зрабіў вялікі шаг наперад у рэалізацыі сваёй палітыкі «усходняй паўкулі». Гэтымі востраўнымі базамі і Панамскай зонай — З.Ш.А. уладаюць сярэдня-амэрыканскім памостам з яго рознымі сярэднімі й малымі дзяржавамі. Як мала палітыка З.Ш.А. займаецца жыцьцёвымі патрэбамі свайго народу, як напр. недахоп зямлі, усё-ж яна кіруецца палітычнымі й эканамічнымі ідэямі панаваньня. Гэта відаць і з таго, што наўсіх астравох і сухаземных дзяржавах Караібскага прастору жывуць толькі народы ня белай расы. Белыя знаходзяцца толькі ў меншасьці або расава зьмешаныя. Паўночных амэрыканцаў ёсьць там наймеш, якраз у сярэдня-амэрыканскіх дзяржавах штатаў, насельніцтва каторых складаецца амаль выключна з мяшанцаў, паходзячых ад гішпанскіх заваявальнікаў і індзейскіх тубыльцаў, у той час як на вастравох жыве мешаніна розных расавых элемэнтаў з вытварам ангельскага гандлю нявольнікамі — перавезеных у Заходнюю Індыю мулятаў, нэграў і г. д. І сягоньня ў Сярэднюю Амэрыку прыбываюць заморскія народы, а імення — кітайцы, індусы і філіпінцы. Узьнікшыя з расавай неразьбярыхі ўнутраныя праблемы аслабілі гэтыя дзяржавы ў су-праціве адносна палітыкі панаваньня З.Ш.А. якія дзеля гэтага тымчасам цалком здавальняюцца ключавымі пазыцыямі на вастравох і Панамскім канале для панаваньня ў Караібскім прасторы.

Доля паэтаў Усходняй Беларусі

1929 год засьнеў літаратуру Савецкай Беларусі ў бурным росьце. У вагні рэвалюцыі расейскі вялікадзяржаўны шавінізм быў прытуплены інтэрнацыянальным марксізмам. Гэта дало магчымасьць драмаўшым у беларускім народзе сілам распрастаць крыльлі й перайсьці ў творчы наступ. Народ выявіў сваю волю да самабытнасьці. Воля гэтая знайшла сваё адбіцьцё і ў літаратуры. Побач з старым пакаленьнем пісьменьнікаў, вэтэранаў «Нашай Нівы», буйна ўзьняўся пясьнярскі маладняк, што выйшаў непасрэдна з-пад мужыцкіх стрэх, з народных гушчаў. Узгадаваны ў школе з роднаю моваю, ён імкнуўся тварыць новую паэзію, якой формы і ідэалёгія каваліся ў барацьбе за заўтра, шчодра чэрпаючы з крыніцаў народнае паэзіі. Слаўная творчасьць маладых літаратараў багацела коштам сыравіны жывой народнай мовы, у якіх руках і крышыліся спарахнелыя старыя рамы і меры. Узьнікаюць яркія, нябачаныя дасюль, таленты, якія хутка зацямняюць старога Коласа з яго небагатым языком і строга разьмеранаю рыфмованаю строфаю. Купала расьце, ідучы нага ў нагу з маладымі. З іх — выдзяляюцца ў зьлітную групу й арганізуюць у 1926 г. часапіс «Узвышша» — Пушча, Дубоўка і Лужанін — выдатныя таленты з высокай мастацкай культураю. Вакол гэтага асяродку групуюцца сялянскія паэты з выразным патрыятычным абліччам. Вочы Заходняй Беларусі, дзе ўсялякія праявы беларускага культурнага жыцьця жорстка душыліся польскімі акупантамі, былі зьвернутыя з надзеяй на Ўсход; тварылася лягенда, быццам на ўсходняй староцы ідзе адбудова народнага дому

і пурпуровых ветразей узьвівы
трымаюць курс на сонечнае заўтра.

*

Пад гэты шумок расейскі захопніцкі імпэрыялізм ізноў займеў зубы. Масква з трывогаю сачыла за ростам беларускай нацыянальнай культуры. У глыбях «истинно-русской» душы, хаця і перамаляванай на ярка-чырвона, накіпала чорная злосьць і шукала сабе выхаду. І знайшла. Яна вылілася ў пагром «нацдэмаўшчыны».

Кліч нацыянальнае палітыкі бальшавікоў — «культура нацыянальная формай, сацыялістычная зьместам» — быў скарыстаны для таго, каб налажыць цяжкую лапу на самабытную беларускую культуру. Маскоўскай бальшавіцкай партыяй дадзены быў загад аб уліцьці ў літаратуру сацыялістычнага зместу. Зьмест гэты ўсё цясьней і цясьней праяўляўся ў пахвальных песьнях на чэсьць «бацькі» Сталіна, ягоных «саратнікаў» і «вялікага рускага народу» (нават не пралетарыяту!). У беларусоў адбіралі іх гісторыю няменш умела за царскага Іlавайскага. Усе, хто прабаваў пярэчыць, былі абвешчаны «нацдэмамі» і «ворагамі народу». Партыя налягла на літаратуру, натрабуючы яе поўнага падпарадкаваньня камуністычнай агітацыі. На горле пісьменьніка зацiскаліся пальцы чэкіста.

*

Па рознаму адгукнуліся пісьменьнікі на новы курс у літаратуры. Адны з іх пад націскам наступленьня, здавалі свае пазыцыі, раскаяўшыся у ранейшых «памылках». Гэтак Купала й Колас.

Іначай зарэагавалі маладыя. Новы курс у літаратуры ня мог абмінуць і групы «Узвышша» Але людзі тут былі іншыя. Ня ўсе яны «пераўзгадаваліся», пакаяліся і «перабудавалі сваю ліру». Перад тымі, што як Лужанін, заявілі

Я ня ўмею ні плакаць, ні каяцца
За напэўна пастаўлены крок.

замаячыла белая здань пагібелі. І нельга дзівіцца Дубоўкаваму:

...вітаю дні наступнага ў трывозе:
наўжо і вы, як гэтыя камень дзікі,
на шыю занізьзю мне ляжаце увосень?

Непахісна і горда сустрэў пабягаючую хвалю Язэп Пушча. У ягоных мэлёдыях зьяўляюцца новыя ноты.

Мая пясьнярская дарога
не давядзе мяне к дабру...

Ён ведае гэта. Аднак-жа ў кадзільных дымы перад тварам «мудрага», у стройнае суладзьдзе лісьлівых хваласьпеваў, урываецца непакорным дысанансам Пушчава

Нашто-ж мне падхалімам быць, крывіцца
і ў хмары ўрэзацца чырвоным буслам?
бо
Лепш вольным птахам рэзаць шыр пябёсаў
і супроць ветру размахнуць крыламі...

А вецер ня ведаў жаласьці. Шмат каго, як Купалу, сагнуў ён да зямлі. Гора таму, у каго быў ня гнуткі карк, у каго крыльлі ўздымаліся насупраць.

І аднак, калі Колас захліпаецца:

Мы славім у песьнях, у думах
Таго, чыё імя на вуснах усіх —

Пушча як рэха адказвае:

Услаўлю народ свой я песьняю чулай,
хоць целам павісну на вострым паркане.

І горда кідае ў твар сваёй пагібелі:

услаўлю ўсё-ж тое: што вартае славы,
прад ім і схілюся у дзень свой апошні.

*

Зборнік «Песьні на руінах», адкуль узята прыведзенае, быў апошнім зборнікам вершаў Пушчы. Болей яго не друкавалі. Аб лёсе паэты няма ніякіх вестак— моў бураю вымела. Творы ягоныя, як «ворага народу» былі «ізьяты» з усіх бібліятэкаў і спаленыя. Але яшчэ некалькі гадоў пасьля бальшавіцкі крытык Кучар (жыд) змушаны палемізаваць з думкамі, што «буржуазныя пацыяналісты» тыпу Дубоўкі й Пушчы ўнясьлі вялізарнейшыя мастацкія каштоўнасьці ў літаратуру, стварылі «вялікі мастацкі стыль паэзыі», бо

Вольнай песьні ня угруніць
і нічым яе ня сьцерці.
Анямець ня могуць струны,
Хоць крывавяць словы часам сэрца.

І хаця Пушча загінуў — ён жыве ў песьні. Словамі Дубоўкі:

жывеш і ныне і прысна...

Гэтак нішчыліся паэты «Узвышша». З імі сканала і лягенда аб «Народным Доме». Скрозь маску інтарнацыянальнае роўнасьці праглянула безсаромна вяліказдяржаўная Маскоўшчына —

...Русь Мамот, Иванов, Годуновых,
Хищников, опрычников, стрельцов,
Свежевателей живого мяса.

А. Б.

Язэп Пушча

Мне чупрыны ня хочацца зьвесіць

Беланогі, расчухраны месяц
лявоніць у лісьці кляновым;
мне чупрыны ня хочацца зьвесіць
ў гэты вечар аўсяна-зялёны.
Хай туман сырадоем абмые
мае веснамайскія кудлы.
Затуліўшыся ў сочнай каліне,
расцалуюся з месяцам блудным.
І пайду сінявою мурожнай
да начлежнікаў, хлопцаў буяных.
Хай прыгорне мяне вербалозьзе,
бо я хмелем сягоньняшнім п'яны.
Ой вы, поплавы, ў шэрай сярмязе —
веснавейце ў лагчыне імглістай!
Мяне праменем сонца абвяжа
напярэдадні ў зелені лісьцяў.
Закалосяцца песьні па лесе,
усьміхнецца, як раніца ў клёне.
Ой чупрыны ня хочацца зьвесіць
ў гэты вечар аўсяна — зялёны!

Пара словаў аб вітамінах

Садзем што найбольш гародніны!

Кожны з нас на сабе бачыць, што часта мы, асабліва нашы дзеці, найгарэй чуемся перад вясной, калі наагул людзі найболей хварэюць.

У нас часта кажуць, гэта-ад «веснавога» ветру. Між тым вучоныя людзі знайшлі прычыну гэтае «вясновае» хваробы.

Яны адкрылі, што калі будзем есьці нават вельмі добрую справу, але ў ёй ня будзе асаблівых так зв. **вітамінаў,** дык усё роўна мы захварэем, — нам будзе балець галава, у горшых выпадках аб'явіцца **падучка,** аслабнуць косьці, пачнуць выпадаць зубы, дзеці не растуць, і. г. д. Такіх вітамінаў мы ўжо ведаем пяць: А, Б, Ц, Д і Э. Тымчасам гэтых вітамінаў многа ёсьць у гародніне: морквe, гурках капусьцэ, памідорах; у фруктах: яблыках, грушах, вішнях, сьлівах, малінах, парэчках, цытрынах, памаранчах і г. д. Трава, як і ўсё наагул зялёнае, таксама мае многа вітамінаў, таму амаль усе вітаміны ёсьць у малацэ.

Дык нічога дзіўнага, што ўлетку і ўвосень, калі мы зьядаем многа гародніны і фруктаў, мы сябе пачуваем найлепш.

Дзеля гэтага, сяляне, старайцеся, каб вы, асабліва вашы дзеці, мелі цэлы год давволі вітамінаў, значыць,—садзеце што найбольш гародніны і фруктавых дрэваў і кустоў.

Беларусы працуюць

У вадным з апошніх нумароў нямецкае газэты «Дайтшэ Оствахт» у артыкуле пад загалоўкам «Беларусь — вызваленая з савецкае турмы» знаходзім цікавыя дадзеныя, якія сьведчаць аб ахвярнай працы й удзеле беларусаў у адбудове краю й вайне. Падаем адрывак з гэтага артыкулу.

«Асаблівы размах працы дае вялікае захопленьне, з якім насельніцтва адносіцца да немцаў. Край чуецца вызваленым з дваццацігадовае турмы і выражае сваю ўдзячнасьць за вызваленьне ўсім, чым толькі можа яго выразіць народ. Можна ўспомніць тут два прыклады з апошняга часу: збор ваўнянае й футравое вопраткі ў Беларусі даў звыш 150.000 штук футраў, ня кажучы аб вялікай колькасьці ваўнянае вопраткі. Праз пэўны час у Менску арганізаваўся лязарэт. З увагі на тое, што ў хуткім часе трудна было прывезьці з Райху розныя прадметы, як кухоннае судзьдзё, нажы, відэльцы, лыжкі, талеркі і т. п., гэнэральны камісар зьвярнуўся з заклікам да насельніцтва. У выніку было зьнесена за некалькі дзён столькі рэчаў, што можна было вырыхтаваць не адзін, а некалькі гошпіталяў.

У Менску іграе ізноў Гарадзкі Тэатр; краёвая радыястанцыя перадае багатую штодзенную праграму, а калі аркестры войска й лятунства выступаюць з адкрытымі канцэртамі, мясцовае насельніцтва радуецца гэтым так, як і нямецкія жаўнеры».

6)

СУЧАСНАЯ ЭПАПЭЯ

(Успаміны тлумача беларуса з фронту)

Грукат гарматаў, сьвіст і выбухі снарадаў, траскатня кулямётаў, гудзеньне аэрапляпаў гавораць аб гострых баёх. Нашы лятуны па 3, па 6, па 9 ляцяць на ўсход, каб памагчы каля Львова зламаць апошні адпор бальшавікоў. Цікаўна, што вось ужо тыдзень вайны канчаецца, а мы яшчэ ня бачылі ані воднага бальшавіцкага аэрапляна.

29 чэрвеня вечарам пад'яжджаем пад Львоў. Едзем таксама па моры пяску, цераз межы й загоны. Усьцяж працуе вялікае гусенічнае аўта, ратуючы «тонучых». Воблакі пылу так густа пакрываюць дарогу, людзей, аўты, што на мэтр перад сабою амаль нічога ня відаць, — сапраўднае зацьменьне сонца!

Разьбіткі бальшавікоў пахаваліся ў лесе й яшчэ страляюць з усіх бакоў. Гэта іх «партызанцкая» вайна. Схаваўшыся ў кустох, ці ў лесе, — страляюць на дарогу. Гэтым яны думаюць затрымаць неражымы паход нямецкае арміі! Лёгкадумныя, гэтым яны толькі стаўляюць сябе за рамкі ваенных правоў. Кола гістарычнае ваеннае машыны праходзіць праз іх.

Вочы ўсіх нас зьвернуты ў напрамку на Львоў. Гэта першы вялікі горад у нас па дарозе. Аб ім я чуў розныя цікавыя апавяданьні, як аб цэнтры барацьбы украінцаў супроць палякоў і як аб мейсцы бальшавіцкае расправы з украінскімі нацыяналістамі. Нічога дзіўнага дзеля гэтага, што я надвыраз узварушаны, што хутка набачу яго. Вечарам затрымліваемся ў пяці кілямэтрах ад гораду. Каля нас стаіць царква. Усходзім на званіцу паўзірацца на Львоў. Але ўжо цямнее й самы горад ня можна бачыць, толькі чырвонае неба ў воблаках дыму й грукат гарматаў гавораць аб падзеях, якія там адбываюцца. Выбухі снарадаў і водгалас страляніны даносяцца да нас да самае поўначы.

Рана — ціха. Толькі недзе далёка час ад часу раздаецца гул грому. Львоў ужо вызвалены ад бальшавікоў. Мне так хацелася-б чым хутчэй глянуць на яго! Але тут у канцэлярыю ўваходзіць лейтэнант фон П. і зьвяртаецца да мяне:

— Зьбірайцеся! Едзем!

— Куды?

— У Львоў!

За момант я гатовы. Хутка наша аўта праз лясок напраўляецца ў горад. Увесь час узіраюся ў вакно. Дарога ўсеяна разьбітымі бальшавіцкімі гарматамі, танкамі, аўтамі. Уяжджаем у горад. На вуліцах многа народу. Радасныя твары, як-бы сягоньня быў Вялікдзень! У кожнага, асабліва ў дзяўчат і жанчын, у руках поўна кветак. Авацыйныя вітаньні затрымоўваюць часта наша аўта. Хутка яно сьвеціць рознымі колерамі кветак, праз вокны ўсьцяж ляцяць новыя. Насупроць нас ідзе пяхота, едуць вазы, матацыклісты, танкі. Усе яны, як людзі, так і машыны, укветчаныя! Жаўнеры радасна ўсьміхаюцца асабліва да дзяўчат, дзякуюць, як могуць, за кветкі й за прыяцельскае спатканьне. Некаторыя нават ужо «навучыліся» паукраінску, бо час ад часу чуваць — «Слава Украіні!» Масы радасна адказваюць — «Гайль Гітлер!».

Мы хочам аглядзець розныя урадавыя будынкі ў горадзе, дзеля гэтага бярэм праваднiка. Едзем у Дырэкцыю жалезных дарогаў. Вялізарны будынак. У сярэдзіне поўны хаос, паперы валяюцца па падлогах, па сталох. Выбіраем найважнейшыя з іх. Некаторыя працаўнікі Дырэкцыі паказываюць нам розныя пакоі. У некаторых з іх незгараемыя жалезныя касы. — Такія пакоі замыкаюцца. Пан маёр паручае украінцам старажыць уваход, нікога ня ўпускаць, каб усё засталося ў парадку. Едзем на вакзал. Ён зусім пусты, амаль палавіна, зьнішчаная бомбамі яшчэ ў 1939 г., так і засталася неадрамантаванай.

Душой супрацiву быў гэнэрал

Гэнэрал-маёр Шэрэр — узор нямецкага жаўнерства. Начальнiк аддзелу ў гураганным агнi на Сомме. Камандзiр дывiзыi ў «Альназары» зьледзянеўшага ўсходняга фронту.

З даўгое баявое лiнii ад Ледавiтага Акiяну аж да Крыму, якую сьцерагуць штодзень сотнi тысячаў нямецкiх жаўнераў у найцяжэйшым высiлку, з бясконцага жаўнерскага фронту, якi ў нязвычайнай сьцюжы гэтай зiмы супроць часта пераважаючага ворага ўсьпяж самааддана спаўняў свой доўг, найбольш адзначылася баявая група Шэрэра, гэройствам свайго $3^{1}/_{2}$ месячнага трываньня на, здавалася, страчанай пазыцыi. Цэнтрам i хрыбтом гэтага жаўнерскага высiлку, якi належыць да найслаўнейшых у жаўнерстве, быў сам гэнэрал.

Да пачатку вялiканямецкае вызваленчае барацьбы, тады яшчэ палкоўнiк, Шэрэр забясьпечваў з сваiм пяхотным палком верхнярэйнскi фронт i пасьля ў заходнiм паходзе асягнуў на Марне, Сэйне i Люары вызначныя посьпехi. Амаль адначасова ў чэрвенi 1941 г. ён быў адзначаны клямрай да Жалезнага Крыжа I i II клясы. Ад сьнежня 1941 г. гэнэрал-маёр Шэрэр з сваёй забясьпечваючай дывiзыяй стаiць у змаганьнi супроць бальшавiзму. Дзякуючы яго выдатнай асабiстай самаадданасьцi, яго парываючаму прыкладу ў волi супрацiву й баявой адвазе яго жаўнеры пад сьмелым i рашучым кiраўнiцтвам асягнулi посьпехi, якiя маюць вялiкае значэньне для далейшага вядзеньня вайны.

Дзе было «паветра цяжкое»,

там зьяўляўся гэнэрал.

З часьцей яго дывiзыi i некалькiх прыдзеленых стралковых аддзелаў была створана баявая група пад яго камандаваньнем, якая мела заданьне абараняць асаблiва важны камунiкацыйны вузел. Вораґу, значна пераважаўшаму у людзях i матарыяле, удалося замкнуць пасьля жорсткiх баёў гэнэрал-маёра Шэрэра i яго адважны гарнiзон. Аднак, ня гледзячы на гэта, гэнэрал - маёр Шэрэр патрапiў разьбiць масавыя атакi няпрыяцеля, якiя ён усьцяж рабiў ад наловы студзеня. Амаль бязьсьпынна iшла заўзятая барацьба, вораг кiдаў усё больш танкаў, усё новую артылерыю, каб здабыць гэты важны апорны пункт. Гэнэрал - маёр Шэрэр быў душой абароннага фронту i сваiм асаблiвым адважным прыкладам даў сваiм жаўнерам моц, якая ў гэтым заўзятым i роспачным абаронным змаганьнi пабуджала да найбольшых высiлкаў. Усюды там, дзе ўзьнiкала пагражаючае палажэньне, гэнэрал асабiста прыймаўся за абарону й узмацоўваў волю спрацiўленьня сваiх утомленых бязьспыннымi цяжкiмi баямi й напружаньнем жаўнераў. Дзе вораг нападаў з моцнымi танкавымi сiламi i на мейсцы ня было ў дастатку абароннага аружжа, там мусiлi нiшчыць гэтых панцырных волатаў ручныя гранаты. У палове лютага гэнэрал быў ранены, аднак i ў гэтых тыднях найцяжэйшае барацьбы ён ня выпусьцiў з рук кiраўнiцтва. Сапраўднае нямецкае жаўнерства даказала тут, што моцнае сэрца i воля перамогi мацней ад бальшавiцкiх масаў. Так абаранялiся адважныя жаўнеры баявой групы Шэрэра i iх гэнэрал у абароннай барацьбе, якая дзеля многакротнае перавагi ворага часта здавалася амаль бязмэтнай, так перамагалi яны з найбольш запятай воляй супрацiву i найбольшай баявой адвагай усьцяж нанова ўзьнiкаючыя небясьпечныя палажэньнi.

Кожны ведаў, аб што iдзе.

20. 2. Фюрэр адзначыў адважнае становiшча пехацiнцаў баявое групы Шэрэра i яе камандуючага нагародай Рыцарскага Крыжа да Жалезнага Крыжа гэнэрал-маёру Шэрэру. Жаўнеры ведалi, што яны тут стаялi не на страчанай пазыцыi, што калiсь мусяць прыйсьцi да iх падмацаваньнi, i датуль усё залежыць ад iх заўзятае вытрымаласьцi й iх адважнае самаадданасьцi. Усьцяж разьбiвалi яны супольнымi сiламi масавыя атакi ворага, якiя ён праводзiў з усiх бакоў з вялiкай сiлай, i перамаглi ўсе нястачы й вымаганьнi гэтае жорсткае барацьбы. Калi цяпер некалькi дзён таму назад сiлы нямецкiх войск iзноў устанавiлi сувязь з адважнай абсадай абароннага пункту i прынясьлi высвабаджэньне баявой групе, iх гераiчная барацьба, iх заўзятая вытрымаласьць на працягу месяцаў знайшла найпрыгажэйшае спаўненьне. Гэнэрал - маёр Шэрэр i яго пехацiнцы, астаўшыся толькi пры сваiх сiлах супроць мнагакроць пераважаўшага ворага, якi кiдаў безаглядна на iх людзей i матарыял, асягнулi выдатную перамогу, якая цяпер знайшла сваё найбольшае прызнаньне Фюрэра ў уручэньнi Дубовага Лiстка да Жалезнага Крыжа.

Жыцьцёвы шлях жаўнера.

Гэнэрал - маёр Шэрэр радзiўся 17.9 1889 г. на Дунаi ў Швабii ў Гогштэдзе. Бацька яго быў вучыцелем гiмназii. У Аўсбургу Шэрэр вучыўся ў гуманiстычнай гiмназii. Пасьля экзаменаў на атэстат сьпеласьцi ў якасьцi падхарунжага ён паступiў у 12 баварскi пяхотны полк.

У 1914 годзе, як лейтэнант i кiраўнiк кулямётнага аддзелу гэтага-ж палка, ён пайшоў на вайну i прыймаў удзел у баёх у Лётарынгii, на Зомме, а таксама ў бiтвах пры Аррасе. Пасьля свайго павышэньня на обэрстлейтэнанта ў 1916 г. ён удзельнiчаў у бiтве пад Зоммай як камандуючы аддзелу 16 баварскага пяхотнага палка. Пасьля сусьветнай вайны ён адразу адправiўся, як кiраўнiк кулямётнага аддзелу, для пагранiчнае аховы Зальцбурга й Куфштайну. Ад 1920 да 1935 г. ён належаў да баварскае краёвае палiцыi, у кастрычнiку 1935 г. быў узяты ў новае войска ў якасьцi обэрстлейтэнанта i батальённага камандзiра 87 пяхотнага палка ў Ашаффэнбэргу. Як батальённы камандуючы ў III пяхотным палку ён апынуўся ў пачатку кастрычнiка 1939 г. ў Бадэн - Бадэн i быў праз год вызначаны палкоўнiкам i камандзiрам пяхотнага палка III. 1. 4. 38 г. ён прыбыў у Ульм, дзе пераняў 56 пяхотны полк. З гэтым палком увосень 1939 г. ён спачатку забясьпечваў верхня-рэйнскi фронт i ў лютым 1940 г. быў вызначаны камандзiрам другога пяхотнага палка. Пасьля таго, як ён асаблiва вызначыўся й паказаў сябе ў вайне на захадзе, 20.11.40 ён атрымаў павышэньне на гэнэрала, а ў сакавiку на каманданта Галоўнае Кватэры ОКН. У сьнежнi 1941 г. ён увайшоў у барацьбу супроць бальшавiзму, упаўнаважаны да камандаваньня ахоўваючай дывiзыяй, быў, урэшце, вызначаны ў лютым 1942 г. яе камандзiрам. З гэтай дывiзыяй ён здабыў выдатныя посьпехi на паўночным адрэзку ўсходняга фронту.

Затануў дыпляматычны багаж

У часе катастрофы каравану караблёў у Ледавiтым акiяне.

У часе пасьпяховае атакi на брытанскi караван караблёў у Ледавiтым акiяне, падчас якое, мiж iншым, быў затоплены i крэйсар «Эдынбург», затануў, як падана да ведама ў Лёндане, таксама карабель, на якiм знаходзiлiся тры важныя брытанскiя дыпляматы. Яны ехалi ў Савецкi Саюз. Усе тры дыпляматы быццам былi выратаваны, але iх увесь дыпляматычны i iншы багаж пайшоў на дно з караблём. Гэтымi дыпляматамi былi два важныя чыноўнiкi мiнiстэрства iнфармацыi й першы сакратар брытанскага пасольства ў Савецкiм Саюзе.

Затоплены крэйсар ЗША „Гоустон“

У суботу падалi ў Вашынгтоне, што ў марской бiтве ў Каралевым моры затануў амэрыканскi цяжкi крэйсар «Гаўстон». Крэйсар, спушчаны на мора ў 1929 г., меў абыймо вадавыцiску ў 9.050 тоннаў i разьвiваў скорасьць 32,7 вузлоў. Яго цяжкая артылерыя складалася з дзевяцi 20,3 цм. i чатырох 12,7 цм. гарматаў. Ён меў 4 самалёты на палубе i два катапультавыя ўладжаньнi. Экiпаж яго складаўся з 611 асоб.

Аўстралiйскi прэм'ер мiнiстраў Фрэйэр хацеў дадаць адвагу свайму ўзрушанаму парляманту, дзеля чаго ён заявiў: «Мы чакаем цяпер у роўнай меры, як i ўся Аўстралiя, вырашаючага рэзультату марской бiтвы, якая для нашых абодвух краёў мае жыцьцёва важнае значэньне. Мы ведаем, што ўсёроўна, якi-б нi быў рэзультат, Аўстралiя i мы самi не завагаемся анi на хвiлiну, каб змагацца да канца й, урэшце, выйграць вайну». Найлепшыя шансы перамогi паводле яго палягаюць у тым, што ангельцы й амэрыканцы праiгрываюць адну бiтву за другой.

10 мiльёнаў самаходаў стаяць бяз руху

У З.Ш.А.! Недахоп бэнзыны ў нафтовай краiне.

З 33 мiльёнаў самаходаў, якiя былi ў ужытку ў З.Ш.А., ужо 10 мiльёнаў стаiць бяз руху. Як доўга зможа езьдзiць рэшта самаходаў, гэта пытаньне часу й нямецкiх падводных лодак — так пiша Нью-Ёркскi прадстаўнiк гiшпанскае газэты. «Чорнае Золата», якiм хвалiлася Амэрыка, як сваёй крынiцай багацьця, вельмi паменшылася, таксама як цына, цынк i каўчук. Да таго прадпрыемствы вымагаюць цяпер плацiць гатоўкай, тады, як раней усё, што толькi хацелася, можна было купiць бяз грошаў.

Цяжкiя кары супроць жыдоўскiх агiтатараў

Ваенны суд у баўгарскiм наддунайскiм горадзе Руссэ засудзiў двух жыдоў, пашыраўшых антыдзяржаўныя прапагандныя матарыялы, на дажывотную турму, а двух другiх, таксама за антыдзяржаўную прапаганду, на 12 гадоў цяжкое турмы.

Квэзон уцёк у ЗША

Ранейшы прэзыдэнт на Фiлiпiнах, Квэзон, якi першы пакiнуў свой край, цяпер палiчыў лепшым уцячы i з небясьпечнае аўстралiйскае тэрыторыi. Ён прыбыў у Сан Францiско, каб адправiцца стуль далей у Вашынгтон.

Далей едзем да ўпраўленьня Н.К.В.Д., якое мае каля сябе турму. Ужо здалёк б'е ў нос страшнае паветра. Блiзка дому стаiць натоўп народу. Многiя плачуць. Перад уваходам падбягае фэльдфэбэль i заяўляе, што ўваход небясьпечны, дзеля гэтага забаронены.

—Мы толькi на мiнутку,—заяўляе афiцэр. Уваходзiм. Ужо на двары ляжаць шэсьць страшна замучаных. Сярод iх адна даволi маладая, вiдаць, iнтэлiгэнтная жанчына. Схiляю галаву. Розныя думкi, нерадусiм думкi абурэньня, тоўпяцца ў галаве. Але афiцэры ўжо ўвайшлi ў будынак. Iду за iмi. Пры ўваходзе зараз вялiкi цемнаваты пакой. Гляджу — што гэта!? Што гэта за гара, амаль у два мэтры вышынi?!. Ах, гэта-ж гара трупаў! Ляжаць адзiн на другiм, — акрываўленыя, абдзёртыя, пабiтыя, паколатыя, насечаныя! Некаторыя толькi ў бялiзьне, некаторыя амаль голыя. Кроў застывае ў жылах пры паглядзе на гэтую кучу трупаў. Не, немагчыма, каб людзi маглi нешта падобнае зрабiць! Гэта мусiлi быць — зьверы! кiдае праз зубы адзiн з афiцэраў. Iдзем у карыдор. На абодвух баках — пакоi. У першым большым —поўна пабiтых, паколатых трупаў, у другiм — тое самае, ляжаць у крывi, страшна ўзiраючца. Далей — малы пакойчык, тут ляжыць у крывi адзiн труп. Выходзiм з цяжкiм настроем. Пры выхадзе праважаты наказвае на два сьвежа насыпаныя капцы. —

— Тут, кажа, большасьць ужо пахавана. Ды гэта была зусiм малая турма. Вялiкая — далей у горадзе, таксама поўная трупаў. Калi хочаце, я вас туды завяду.

—Не, не, дзякуем,—пасьпешна адказваем. даволi!

Едзем далей па гораду, дзякуем украiнцу за аправаджэньне. Пры гэтым ён паказвае наперад i кажа.

— А вось адна з найбольшых турмаў у Львове, калi-б вы хацелi.

— Не, не, дзякуем, пасьпешна адказвае афiцэр. Адпускаем яго й едзем назад. Перад гэтаю вялiкаю турмою затыкаем насы. Вiтаныя з усiх бакоў, выяжджаем з Львова.

Пераажываньнi мае гэтага дня ня скончылiся на гэтым. Каля шостае гадзiны па палуднi прыходзiць да нас адзiн украiнец i дакладае, што кiлямэтраў 7 адгэтуль у лесе скрываецца даволi вялiкая бальшавiцкая банда. Пан рытмайстар фон Б. бярэ мяне з сабою й едзем да батальёну, якi стаiць блiзка гэтага мейсца. Камандзiр батальёну заяўляе, што гэтая банда ўжо тымчасам зрабiла напад на наш абоз, што яна мае кулямёты.

За хвiлiну ўжо маршыруе батальён у напрамку лесу, праз якi праходзiць дарога. Тут батальён разьдзяляецца. Адна рота iдзе ў лес направа, другая праз балота ў лес — налева, а трэцяя залягае ў равох каля дарогi. Пан рытмайстар фон. Б., камандзiр батальёну, дохтар i я застаемся на дарозе каля аўта. Калi рота зьлева перайшла балота й падыйшла да лесу, — пачалася шалёная страляніна з вiнтовак i з кулямётаў. За пару мiнут камандзiр батальёну з дохтарам падбягаюць да аднага жаўнера ў мэтрах 5—6 ад нас — ляжыць..., каля яго доктар перавязвае двух раненых, пасьля — другi забiты, трэцi... Страляніна прадаўжалася каля поўгадзiны, урэшце, нашы жаўнеры занялi горку ў лесе. Тады камандзiр батальёну забраў роту з дарогi й мы пайшлi ў лес. Тут быў вытвараны ланцуг з жаўнераў, i мы пайшлi праз лес, поле з жытам i далейшыя ляскi наперад. Я вельмi дзiвiўся, мiж iншым, адвазе пана рытмайстра фон Б- i камандзiра батальёну, якiя з рэвальверамi ў руках iшлi амаль наперадзе гэтага жывога ланцуга. Бо час ад часу выстралы з вiнтовак гаварылi аб тым, што небясьпека была вялiкая, асаблiва калi пачало цямнець. На дарозе мы прагледзелi дзьве вёскi, i, калi ўжо зусiм сьцямнела, каля адзiнаццатае гадзiны, скончылi акцыю. Афiцэры пайшлi ў хату i напiсалi аб ёй справаздачу. Нашы страты былi — пяць забiтых i чатыры раненых. З бальшавiцкае банды было нарахована 25 забiтых

Каля другое гадзiны па поўначы мы вярнулiся назад.

(Працяг у наступным нумары).

Літва даволі нацешылася калхозам

Трагікамэдыя першага калхозу.

У сваім часе бальшавіцкія заправілы ў Літве ў прэсе і праз радыё асабліва выхвалялі сялян у Мажэйкскім павеце, як «піянераў калгасаў у Літве». Выкарыстоўваючы факт, што ў гэтым павеце быў створаны першы літоўскі калгас, бальшавіцкая прапаганда прабавала даказаць, што і ў Літве, маўляў, ёсьць паступовыя людзі ў камуністычным сэнсе, захопленыя духам «праўдзівага сацыялістычнага жыцьця».

Вельмі цікава, піша «Нямецкая Газэта ў Остляндзе», сьцьвердзіць на падставе матарыялу выстаўкі «Чырвоны тэрор у Літве», якім чынам паўстаў «знамяніты» першы калгас у в. Гульбіні, Мажэйкскага павету. У гэтай вёсцы жыло тады двое сялян, якія мелі там крыху зямлі. Абодва яны славіліся на ўсю ваколіцу, як лянівыя людзі. Каб магчы вясьці безклапотнае жыцьцё, яны пастанавілі прыстроіцца пры якім-небудзь бальшавіцкім урадзе. Урэшце, ім прыйшла думка заснаваць калгас.

Каб ажыцьцявіць свой плян, яны перадусім мусілі зьліквідаваць маёнтак Монарцішкі. Аднак афіцыяльнай дарогай гэта не магло стацца, бо ўласьнікам была пакінута звычайная норма 30 га. А ў маёнтку быў вельмі багаты інвэнтар. Гэты інвэнтар найбольш вабіў абодвух будучых калгасьнікаў. 26-га студзеня 1941 г. яны склікалі сход сялян павету. Ім пры гэтым удалося намовіць чатыры сялянскія сям'і да ўступленьня ў калгас, акрамя таго яны паразумеліся, каб змусіць уласьніка маёнтку Монтарцішкі падпарадкавацца «волі большасьці» і перадаць увесь інвэнтар маёнтку новазаснаванаму калгасу. У падзяку за гэта хутка пасьля яны яго выгналі зусім з двара.

І вось два ашуканцы дапялі тое, да чаго імкнуліся. Уся маемасьць ранейшага землеўласьніка Монтарцішкі была перадана заснавальніку і першаму старшыні позага калгасу Адомасу Мачыулісу. Якпіяк, было гэта 200.000 рублёў. Гэтак пачалося панскае жыцьцё калхозных кіраўнікоў. Цяпер яны наагул нічога не рабілі, былі ўсё ў «службовых разьездах», ладзілі папойкі і зусім ня дбалі, зрэштай, аб справах новазаснаванага калгасу. А таму што й іншыя прыступіўшыя да калгасу сяляне не хацелі працаваць, бо кожны з іх таксама лічыў сябе «начальнікам», то вельмі хутка ўвесь калгас «пайшоў у трубу». Да пачатку вайны ўся маемасьць маёнтку была прагуляна. Гэтак скончылася сумная гісторыя заснаванага калгасу ў Літве.

Небясьпечная дарога да Мурманска

«Найбольш небяспечнай і нэрвуючай марской дарогай з усіх сямі мароў сьвету зьяўляецца плаваньне ў Савецкі Саюз праз Паўночны Ледавіты Акіян» — так заявіў брытанскі матрос Эдуард Філіппс з Дэмбіт пасьля свайго павароту з Мурманска.

Лёнданскі справаздаўца ізноў-жа перадае заяўленьне двух ангельскіх матросаў, адзін з каторых расказвае гэтак: «Бітва ў Атлянтыцы — гэта дзяцінная гульня ў параўнаньні з страшэннымі атакамі нямецкіх падводных баявых сілаў, тарпэдных самалётаў і стрымгаловых бамбардыроўшчыкаў, якія ні на мінуту ня ўпушчаюць з вачэй нашых караванаў караблёў у часе ўсяго плаваньня. У часе нашага паваротнага падарожжа быў затоплены ангельскі крэйсар «Эдзінбург» Нямецкія ваенныя караблі правялі ў адзін дзень на працягу толькі некалькіх гадзін ня менш, чым пяць атакаў супроць караванаў караб- пяць атакаў супроць караванаў караблёў».

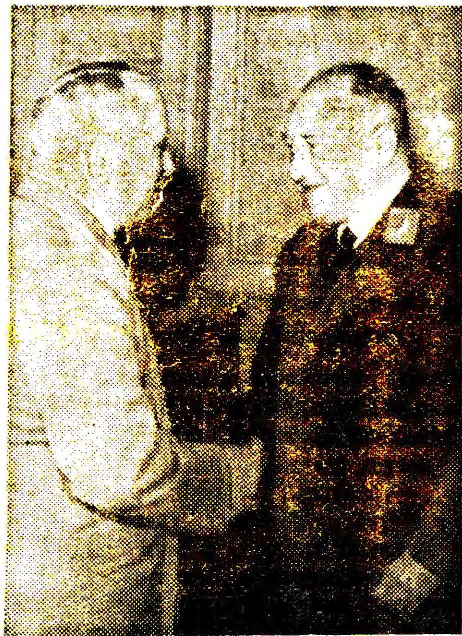
Карабельны майстар Бэрт Аттынг з Глязгова расказвае пры павароце ў адным шатляндзкім порце: «У падарожжы да Савецкага Саюзу й назад мы рэдка бачылі неба без варожых самалётаў. Мы перажылі страшэнны налёт, калі раніцай у 3,30 гадзіны кінуліся на нас моцныя фармацыі нямецкіх штукасаў і тарпэдных самалётаў. «Эдзінбург» і ахоўваючы караван зьнішчальнік адкрылі шалёны засланяючы агонь. Ангельскі крэйсар «Эдзінбург» у часе паваротнага падарожжа быў затоплены нямецкімі паветранымі й марскімі баявымі сіламі на другі дзень пасьля таго, як мы ўжо пакінулі савецкі порт. Ужо ў часе першае атакі «Эдзінбург» астаўся няздольным да манэўраваньня. Сьмяротная барацьба карабля разыгралася ў 10 мілях ад знаходзіўшагася зьнішчальніка, на якім быў і я».

Камунікат, які, ясна, мусіў прайсьці праз ангельскую цэнзуру, не гавораць аб іншых стратах, якія мелі ангельцы ў небясьпечнай падарожжы да Мурманска.

Масква здраджвае рабочых

Споведзь быўшага францускага камуніста.

Быўшы камуністычны партыйны кіраўнік і гэнэральны сакратар сындыкалістычнага аб'еднаньня матросаў у Гаўры, Джэк Торрацінта, у пісьме, апублікованым агенцтвам «Інтэр - Франс», выяўляе прычыны, па якім ён выступіў з камуністычнае партыі. Торрацінта яшчэ маладым рабочым, захоплены вялікімі абяцаньнямі камуністычнае партыйнае праграмы, увайшоў у 1935 годзе ў францускую камуністычную партыю. Калі-ж ён ужо на працягу якога году сьцьвердзіў, што францускія камуністы былі толькі прыладай Сталіна, што партыя ў Францыі атрымлівала грошы з Масквы і была на ўслугах выключна камуністычнага імпэрыялізму і паасобных партыйных кіраўнікоў, ён выступіў у чэрвені 1939 г. з партыі. Ён быў абураны перадусім шахрайствам, якое рабіла партыя з францускімі рабочымі, якіх яна высылала на гішпанскую вайну, а пасьля, калі яны вярталіся ў Францыю раненыя і няздольныя да працы, пакідала іх на ласку лёсу. Калі Торрацінта пасьля францускага паражэньня пераканаўся, што нямецкія акупацыйныя войскі захоўваліся адносна французаў зусім добра і зусім ня былі тымі «акрываўленымі варварамі», як іх брахліва рысавала францускаму народу прапаганда народнага фронту й ваенныя падпальшчыкі, у ім прабудзіліся сымпатыі да нацыянал-сацыялістычнае Нямеччыны. Дзеля гэтага ён замэльдаваўся як электрычны рабочы на працу ў Нямеччыну й прарабіў 6 месяцаў на нямецкіх вэрфях. Побыт у Нямеччыне зрабіў на быўшага францускага камуніста надзвычай вялікае ўражаньне. Гэта спрычынілася, што ён пачаў выясьняць сваімі землякам іх дасюлешнія памылкі й указваць на Нямеччыну, як прыклад праўдзівага сацыялізму.

Вудэнбэрг у Др. Ляя.
Арганізацыйны Кіраўнік Райху Др. Ляй прыняў у Доме Н. С. гальляндзкага кіраўніка Фронту Працы, Вудэнбэрга (направа).
Здымка: Прэса — Гофман.

Польскі гэршт банды застрэлены

Канец праступніцкае банды.

У Беліцкім, Цэшэнскім і Саўбуцкім паветах ад даўжэйшага часу банда польскіх праступнікаў чыніла разбойніцкія й зладзейскія напады. Ня гледзячы на бязупыннае высьледжваньне органаў бясьпечнасьці, нельга было злавіць разбойнікаў, так што была вызначана нагарода 10.000 райхсмарак для таго, хто выкрые шайку. У вадну з мінулых начэй вайсковыя спаткалі некалькі членаў банды. У перастрэлцы быў забіты галавар банды, Аўгуст Мырчэк, і яго кумпаны. Наступна ўдалося схапіць яшчэ аднага бандыта і 30 памагатараў. Пры застрэленых разбойніках было знойдзена многа аружжа й вялікая колькасьць амуніцыі, а таксама шмат гатоўкі.

СПАТКАНЬНЕ

(Замест фэльетону)

Даўно я ня бачылася з сваёй прыяцелькай Агатай. Пасьля таго, як я перасялілася, значыцца, на «Пяскі», гэта ўжо з месяц прайшло. А Агатка, мая кума, значыцца, на Выгодзе жыве. І ніяк я ня выбралася адведаць яе. Пакуль, значыцца, на новай кватэры ўсё ўстраівалася. Аж вось аднойчы пайшла я на рынак салаты ды цыбулі купіць (а дарагая, ліха на яе! —зусім не па цэньніку!) гляджу—і сама сабе ня веру. Ці то ў вачох так мне падалося, ці то праўда гэта — што Агата па рынку ходзіць.

— А Божухна ты мой, Божухна!

— Агатка! Перапёлачка ты мая!

Ну і пачалі мы з ёй шчабятаць, вось так, як калісь, бывала, пасуседзку жывучы.

А што? А як? І здаецца, як-бы год ня бачыліся. Так і плыве наша гутарка, так і плыве ладам-складам.

— А ці ты чула, кажу — беларусы нашы газэту пачалі выпускаць...

— А як-жа, я ўжо дзьве газэты купіла. Толькі дрэнна, што далёка купляць трэба хадзіць. Аж пад касьцёл. У нас на Выгодзе ніхто не прадае. А то ў нас многа хто-б купляў.

—Мне то і тут выгода, кажу — Камітэт пад бокам, а там заўсёды газэта ёсьць. І бэрлінская нават. Але мне больш наша да спадобы. Як сядзе мой Паўлюк чытаць, дык люба паслухаць. Як там адзін у турме савецкай мучыўся... або вершык які складны.

— Толькі вось бяда — кажа Агата— ня ўсё мне зразумела. Так часам на якоесь слова налезеш — і ніяк не раскумекаеш. Вось такое слова, як яго... зараз..· во! стрыгалоўцы? А?

— Э, Агата, кажу, стрымгалоўцы — гэта такія самалёты, што кідаюцца ўніз так, як часам птушка — «стрымгалоў». А што ня ўсё нам часам зразумела, дык ясна—мы-ж навук якіх там не праходзілі, ня вучыліся ў сваіх школах, бо цяжкая доля наша была.

Яшчэ пажалілася Агата, што месяцы ў нас неяк пабеларуску ня поймеш. Сакавік, красавік...

Я і тут пачала ёй тлумачыць, як і што. Гляджу, усьміхаецца Агата, кума-перапёлачка мая.

— А і, праўда. кажа, то-ж у нас як прыгожа месяцы называюцца — жнівень — жніва, бабы жнуць жыта, верасень — верас у лесе цьвіце. Ня тое, што акцябр, наябр — і хто іх разьбярэ што яны значаць.

Яшчэ я расказала Агаце розныя нашыя навінкі. Трохі і пашапталіся. Купіла я цыбулі й крышку салаты (дарагая, ліха на яе! — каб так больш цэньніка трымаліся...) і мы пайшлі з Агаткай-перапёлкай маю новую кватэру пагляздець. І ўсё гаварылі. Але вам нашы гутаркі ня цікавыя.

Перапёлка.

З ЛІСТОЎ У РЭДАКЦЫЮ

Паволі наша газэта пачынае даходзіць у найдалейшыя куткі Беластоцкай Акругі. Там дзе добра наладжана продаж газэты, яна расходзіцца ў вялікіх колькасьцях. Кожны беларус хоча падчыркнуць сваю нацыянальную сьведамасьць, купляючы газэту ў сваёй роднай беларускай мове. Усё больш пішуць у рэдакцыю, усё больш прэнумэруюць газэту. Расьце круг чытачоў. Пачынаюць адзывацца й літаратурныя сілы. З вёскі й гораду часта атрымліваем мы творы пачынаючых паэтаў і грамадзкіх дзеячоў. Газэта, такім чынам, становіцца кузьняй, дзе зможа каваць свае таленты наш літаратурны маладняк. У большасьці лістоў, атрыманых намі, выказваецца радасьць па прычыне выхаду беларускай газэты і пажаданьні ёй посьпеху. Рэдакцыя, бязумоўна, будзе няўтомна працаваць, каб газэту зрабіць яшчэ больш цікавай, стараючыся здаволіць патрэбы сваіх чытачоў. Лісты ў рэдакцыю даюць ёй магчымасьць бліжэй пазнаць чытача, даведацца, што яго найбольш цікавіць і, гэткім чынам, лепш наладзіць працу. Таму будзе вельмі пажадана, калі чытачы часам будуць выказваць свае пажаданьні ці ўвагі. Усё гэта будзе рэдакцыяй узята пад увагу. Ніжэй мы зьмяшчаем два лісты, атрыманыя намі, якія думаем, з цікавасьцю прачытае кожны.

*

Дарагія Сябры!

Няма слоў, каб перадаць тую радасьць глыбокую, якую я адчуў, калі трапіў мне ў рукі першы нумар Вашай газэты.

І ці толькі Вашай?

Вярней будзе, калі скажу, што гэта наша газэта, а гэтым самым і мая!

Раней таксама «беларускія» былі газэты. І парадкам іх было. Але ці яны былі сапраўды беларускія? Гэта былі ад нізу да верху цалком жыдоўскія. Таму я і ня пісаў у іх.

Пры польскай акупацыі, час ад часу паказваліся нацыянальныя беларускія газэты, але і хутчэй яшчэ зьмяталіся.

Ці можна раўнадушна прайсьці міма ўсяго гэтага, калі народы Эўропы прачынаюцца, калі наша Краіна пачынае зацьвітаць?

Зразумела, што не! Вось таму і пасылаю Вам цяпер свае творы. Думаю, што Вы павінны мне дараваць памылкі ў іх. Бо-ж я — ды ці я адзін?—ніколі ня меў магчымасьці вучыцца ў сваёй роднай беларускай школе.

Усім сябрам і прыяцелям
«Новай Дарогі»
сэрдэчныя прывітаньні!
Жыве Беларусь!

А. Каханоўскі.

*

Ксёндз — беларус з-пад Беластоку піша:

Паважаныя сябры!

Прадажа «Новай Дарогі» наладжваецца. У нас чытач крыху баіцца «кірыліцы». Я ад Вашай газэты не магу адарвацца, пакуль яе ня скончу чытаць ад пачатку да канца. Я ніколі ў маім жыцьці не спатыкаўся з так добрай беларускай газэтай! Працуйце далей на гэткай вышыні!

Найлепшыя пажаданьні!

Ваш сталы чытач.

Загостраны надзор у Анкарскім працэсе

Тактына адцягваньня савецкіх абвінавачаных.

Тактыка савецкіх абвінавачаных у Анкарскім працэсе замахоўцаў усё выразьней паказвае іх стараньне зацягнуць судовы працэс. Шляхам розных ня маючых сувязі з справай і пабочных пытаньняў яны хочуць зацерці абраз расьследаваньня й паставіць рознымі заявамі турэцкі суд у фармальныя труднасьці.

Пасьля таго, як паказаньні сьведкаў, дадзеных у сераду, вельмі абцяжылі савецкіх абвінавачаных, савецкі абвінавачаны Павлов скарыстаў у чацьвер з свайго права стаўляць пытаньні і паставіў сваім суабвінавачаным Сулейману й Абдурахману ня менш 17 пытаньняў, адказы на якія, ня гледзячы на вызначаны судом час і некалькіразовыя вострыя ўмяшаньні пракурора, занялі ўвесь дзень. Усе пытаньні Павлова не датычылі істоты справы і, гэткім чынам, служылі для адцягненьня і заблытаньня справы. Пракурор з увагі на гэта вострa прызваў абвінавачаных да парадку.

Загостраны паліцэйскія меры надзору ў адносінах да абвінавачаных. З боку судзьдзяў і пракуратуры з увагі на тактыку зацягваньня працэсу праяўляецца больш энэргічнае становішча.

„Жыдоўская паросьніца“ пры ўваходзе ў замак

Сярэднявяковыя плястыкі антысэмітызму.

Унутраная агіда немцаў супроць жыдоў не зьяўляецца вымыслам толькі нашага веку, але была зьявішчам нямецкага жыцьця і ў ранейшых сталецьцях. Немцы ніколі не маглі сьцярпець жыдоў, для іх жыды былі заўсёды прадстаўнікамі чужое расы, якія стаялі куды ніжэй іх, ня гледзячы і на тое, што ў 19 веку з яго згубным лібэралізмам рабіліся стараньні гэтыя гістарычна спраўджаныя факты зацерці й заглушыць. У Нямеччыне існуюць каменныя сьведкі з мінулых сталецьцяў, якія гавораць выразнай мовай. Гэткім непамыльным сьведкай зьяўляецца каменная «жыдоўская паросьніца» каля замкавых варотаў колішняга маркграфскага рэзыдэнцыйнага замку Кадольцбургу пры Фюрце ў акрузе Франкэн. Гэтае мястэчка, распаложанае ў дзесяцёх кілямэтрах ад Фюрту, з сваёй слаўнай школкай фруктовых дрэваў было ўжо сем вякоў таму ўлюбленым мейсцам побыту маркграфаў з Нюрнбэргу.

Каля масыўнае вежы брамы замку побач гэрбаў курфюрстаў і маркграфаў знаходзіцца таксама вялікшы прастакутны рэльеф, высечаны з граніту, які паходзіць з тых-жа часоў, як і сама вежа. Яна прадстаўляе сабой слаўную «жыдоўскую паросьніцу з Кадольцбургу», паросьніцу, каля сыскоў якой сьсе поўтузіна жыдоў, як парасяты каля паросьніцы. Гэтым ужо ў той час, на зыходзе 15-га сталецьця, хацелі выказаць, як жыды прывыклі жывіцца з гаспадаркі й народных сокаў нацыяў, якія ўспрымаюць іх, як няпрошаных гасьцей. Часьць Кадольцбургскай каменнай плястыкі займае танец ізраільскага народу вакол стоячага на калёнке залатога цяляці, каля якога скачуць тры жыдзяняткі з задаволеным сьмехам. Колішнія валадары замку Кадольцбургу, першы курфюрст Брандэнбургскі, таксама яго наступнік, Брандэнбургскі маркграф Альбэрт Ахіллес, былі працiўнікамі жыдоў і хацелі гэткім чынам выразіць навонкі сваю агіду адносна жыдоўства. Прадстаўленая «жыдоўская паросьніца» ў Кадольцбургу мела таксама й пэўную практычную карысьць. У Кадольцбургу ад поўтысячы гадоў не дазвалялася паказвацца ніводнаму жыду; мясцовасьць гэтая заўсёды заставалася вольнай ад жыдоў, бо «жыдоўская паросьніца» пры ўваходзе да замку трымала здалёк ад Кадольцбургу ўсялякіх прадстаўнікоў «выбранага народу».

Гэткага роду «жыдоўскія паросьніцы» у сярэднявечныя й пазьнейшыя часы ўзьнікалі ў многіх нямецкіх гарадох. Гэтак, каля сабору ў Магдэбургу (тут ужо ў 13 сталецьці) і каля прыхадзкой кірхі ў Віттэнбэргу. Каля ўсходніх хораў Сэбальскай кірхі ў Нюрнбэргу знаходзіцца таксама на падстаўцы паросьніца з ссучымі жыдамі, такую-ж паросьніцу мы бачым на адной калёнке шырока вядомай Мюнстэрскай кірхі малога франкскага гораду Гайльсбронн каля Ансбаху, «у мэтах кляйменьня паразытаў — няверуючых жыдоў».

Аўшынлік мусіць адступіць далейшыя дывізіі

Вавэль патрабуе далейшых падмацаваньняў.

У Анкару надыйшлі інфармацыі, паводле якіх брытанскія баявыя сілы на Сярэднім усходзе маюць быць ізноў перагрупіраваны. Як даведваецца карэспандэнт газэты «Рэсто дэль Карліно», англьцы прымушаны адвесьці новыя дывізіі з Пярэдняга Ўсходу й кінуць іх у Індыю. Абарона эгіпецкіх пазыцыяў мусіць, такім чынам, у будучыні амаль выключна складацца з новазэляндзкіх і паўдзённаафрыканскіх угрупаваньняў.

Пляны выкарыстаць эгіпецкую армію для брытанскага вядзеньня вайны дзеля гэтага становяцца ўсё больш пільнымі. У Лёндане, ясна, ведаюць, што правядзеньне гэтых плянаў мусіла-б выклікаць непрадбачаныя ўнутрана-палітычныя насьледкі ў Эгіпце. І ў іншых краінах Блізкага Ўсходу, згодна з успомненымі турэцкімі інфармацыямі, асталіся толькі слабыя ангельскія войскі, брытанскія ўлады гавораць аб польскіх, грэцкіх і чэхаславацкіх, жыдоўскіх і нават эгіпецкіх заступаючых кантынгентах, але ў Англіі ві дочна пастанавілі не спраціўляцца далейшаму прасоўваньню савецкае арміі ў напрамку на Ірак. У ангельцаў бракуе на Блізкім Усходзе й рабочае сілы для запланаванага вайсковага будаўніцтва. У Палестыне й Сырыі чакаюць новых рабочых кантынгентаў з Паўдзённае Афрыкі.

Рузвэльт непакоіцца аб Блізкім Усходзе

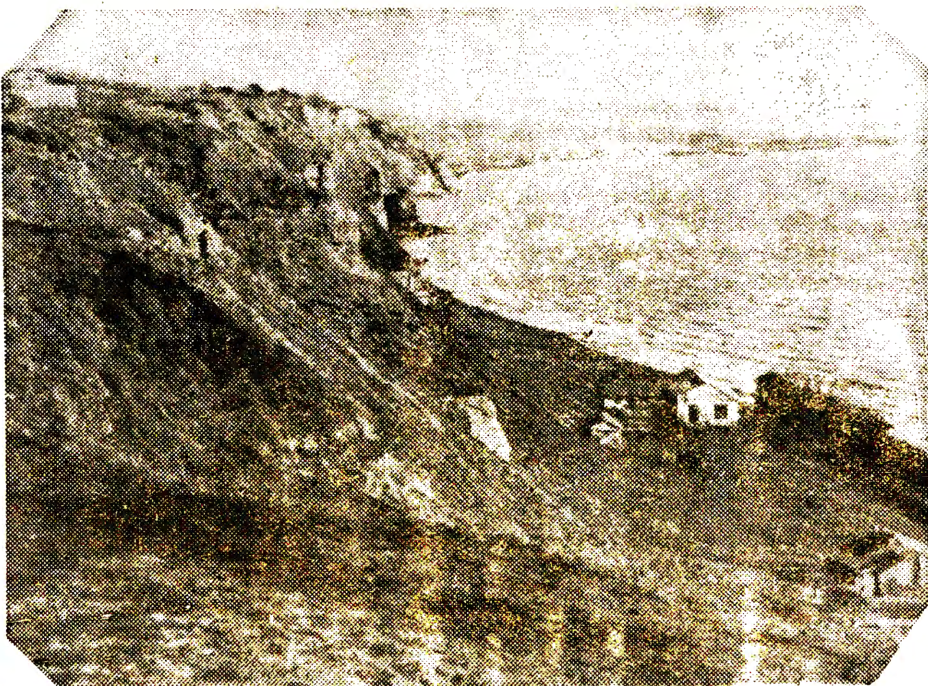
Казэй праяўляе ажыўленую арганізацыю.

Новы прадстаўнік ангельскага ўраду на Сярэдні Ўсход, Казэй, выступае ў Каіры зусім як муж Белага Дому. Гэтае ўражаньне ўзмацняецца фактам, што ён паказвецца сярод грамадзянства амаль заўсёды ў суправаджэньні шэфа паўночна - амэрыканскае вайсковае місіі, гэнэрала Максвэла. На першай прэсавай канфэрэнцыі, на якой былі прысутны і неадлучны Максвэль, Казэй заявіў, што перад выездам з Вашынгтону ён правёў падрабязную гутарку з Рузвэльтам аб ваенным палажэньні на Пярэднім Усходзе. Прэзыдэнт ЗША. ня ўтоіваў перад ім, што ён вельмі занепакоены гэтым тэатрам ваенных дзеяньняў, і падчыркнуў неабходнасьць узмацненьня ваенных высілкаў на гэтым сэктары. Заяўленьні Казэя асягнулі найвышэйшы пункт у ня новым, зрэштай, сьцьверджаньні, што Блізкі Ўсход мае жыцьцёвае значэньне для «аліянтаў». Перад гэтай прэсавай канфэрэнцыяй Казэй выслухаў справаздачу гэнэрала Аўшынліка, ваеннакамандуючага Эгіпту, гэнэрала Стонэ, і вызначаных галоўнакамандуючых IX і X брытанскіх арміяў, на паветранай дарозе да Каіру, гэнэралаў Вільсона і Квінана. Акрамя гэтага Казэй правёў канфэрэнцыю з начальнікам транспарту галоўнае кватэры Сярэдняга Ўсходу, Мурантам.

Вугальны крызыс у Англіі расьце

Гадавая прадукцыя паменшылася на 40 мільёнаў тоннаў. «Рабочыя капальняў могуць праіграць вайну». Ангельскія газэты крычаць аб ратунку.

Стала ўзрастаючае памяншэньне выдабываньня вугальля сталася для Англіі вельмі паважнай праблемай. «Рабочыя капальняў могуць ня толькі ня выіграць вайны», — заяўляе «Дэйлі Экспрэс», — «але могуць яе праіграць. Англія перажывае вугальны крызыс, у якім рашаецца справа нацыянальнага існаваньня». Газэта падае, што цыфра адсутнасьці ў капальнях, якая яшчэ некалькі месяцаў таму складала штодзень 110 на 1000 чалавек, ня гледзячы на ўсё стараньні й меры прымусу, сягоньня павысілася ўжо на 165 чалавек. Гарняк, заяўляе далей «Дэйлі Экспрэсс», не забыўся, як яго раней трактавалі. Пакуль ён ня мае пэўнасьці, што плод яго працы ідзе толькі для ўласнага краю, а ня ў кішэні некалькіх вялікіх капіталістаў, датуль ён будзе стаяць збоку». Яшчэ больш пэсымістычна настроены Лёнданскі «Дэйлі Мэйль». Як адзін срода ратунку супроць памяншэньня выдабыцьця вугальля гэтая газэта бачыць у пераняцьці капальняў вугальля дзяржавай. Газэта ўказвае на тое, што Англія перад вайной пры значна меншым выдабыцьці вугальля мела звыш 800.000 гарнякоў. Сягоньня-ж іх ёсьць каля 670.000, а да таго штогод каля 30.000 рабочых па хваробе і старасьці выходзіць з капальняў. Паводле «Дэйлі Мэйль» прадукцыя вугальля ў Англіі памяншаецца штогод на звыш 40 мільёнаў тоннаў.

Абрывістая ўзьбярэжжа Керчу на Азоўскім моры.

П. К. Здымка — Ваенны справаздаўца Гортэр — Атлянтык.

„Сонца ўзышло“

Беларускія сяляне дзякуюць Фюрэру.

Уласнае паведамленьне.

Менск, 16 мая 1942 г.

Вялікая ўдзячнасьць сялян Беларусі за скасаваньне калхознае гаспадаркі, выяўляецца, як у люстры, у масавых лістох, якія наплываюць штодня да Гэнэральнага Камісара ў Менск. Адзін гэткі ліст прыслалі сяляне вёскі Слабада, якая з яе 93 жыхарамі была апошняй калхознай гаспадаркай у Беларусі. (Смалявіцкі раён) нядаўна скасаванай. У лісьце выражаны ў наступных словах пачуцьні сялян: «Сягоньня, пасьля апавяшчэньня новага закону аб землекарыстаньні, мы бачым, што ўзышло сапраўднае сонца і што Вы, Праваднр Нямецкага Народу, Адольф Гітлер, разам з Вашымі добрымі жаўнерамі прынесьлі шчасьце нашаму прыгнечанаму народу. Мы атрымліваем зямлю, як сваю ўласнасьць, і клянемся, што зямлю добра аброблім, абсеем і ўбярэм. Вызваліцель! Калі Вы патрабуеце нашай жыцьцёвай сілы, то мы і нашыя сыны пойдзем біць пітатаў і прыгнятальнікаў, жыдоў і іх памагатараў! Нашая сэрдэчная ўдзячнасьць належыць Вам. Мы жадаем Вам доўгага жыцьця для дабра ўсіх народаў!»

Балючы адказ Сінклеру

Цяжнія шкоды й ахвяры ў Нарвіку. Павышаная паветраная актыўнасьць супроць Мальты. Старпэдаваны брытанскія цэнзары.

Зьніштажаючым адказам на брахню ангельскага міністра авіяцыі Сінклера, які плёў глупствы аб быццам «аслабленай сіле» нямецкіх паветраных атакаў, быў нямецкі налёт на Нарвік. Само міністэрства мусіла прызнаць цяжкія шкоды, ахвяры ў забітых і раненых, як вынік нямецкіх скінутых бомбаў. Адначасова ізноў узмоцніліся паветраныя атакі на Мальту. У афіцыяльным камюнікэ прызнаецца павышаная варожая паветраная актыўнасьць. Толькі на працягу пятніцы адбыліся тры дняўныя налёты.

Перад Антыльлямі, як падае Рэйтэр, нямецкая надводная лодка затапіла судно, на якім, між іншым, знаходзіліся працаўнікі брытанскіх цэнзурных уладаў на Бэрмудзе. Яны мелі працаваць у ангельскай азбройваючай індустрыі. 6 дзён плавалі яны ў ратунковай лодцы, пакуль іх не падабраў амэрыканскі карабель. Гальляндзкае судно выратавала 27 асоб экіпажу аднаго амэрыканскага фрахтара, які таксама нядаўна затоплены ў Атлянтыцы.

Herausgeber und Druck: Sturmverlag G. m. b. H. Königsberg, Zweigniederlassung Bialystok, Lindenstr. 64, Tel. 437.